अधितिष्ठतिअधिकत्वेनवर्तते तीक्ष्णांतनुंहिंसामयंधर्मं सोनंत्यंसआनंत्यंमोक्षं यतःप्रजाभ्यःप्रजानामभयं ॥ २६ ॥ आनंत्यावाप्त्युपायभूतांत्रींश्चैवाग्नीन्यजेदितिपूर्वाध्यायेसूत्रितांवैश्वानरविद्यामनुवर्तयति उत्तानइत्यादिना वानप्रस्थइवउत्तानेव्यात्तेआस्येमुखेप्राणायस्वाहेत्यादिमंत्रैःपंचषट्वाआहुतीर्नजुहोतिकिंतर्हिप्राणानेवइंद्रियमनआदीन्आत्मयाजीआत्मनिजुहोतिप्रविलापयतीत्युत्तरेणसंबंधः तत्प्रकारमाह लोकस्येति लोकस्यचराचरस्यजंतोर्नाभिःजगतस्त्रैलोक्यात्मनोवैश्वानरस्यप्रतिष्ठास्थानं अधोनिष्ट्यावितस्यांतेनाभ्यामुपरितिष्ठति ज्वालमालाकुलंभातिविश्वस्यायतनंमहदितिश्रुतेः निष्ट्याःहृदयकपाटात् विश्वस्यवैश्वानरस्य प्रकारांतरेणायतनांतरमाह तस्यांगमंगानीति तस्यलोकस्यांगंमूर्धादिचुबुकांतं अंगानिवैश्वानरावयवाःमूर्धानमुपादिशन्नुवाचैषवाप्रतिष्ठावैश्वानरइत्यादिनाचुबुकमुपदिशन्नुवाचैषवैप्रतिष्ठावैश्वानरइत्यंतेनग्रंथेनश्रुत्यादर्शिताः नाभ्यादिनिष्ट्यंतेदेशेवाचुबुकादिमूर्धांतदेशेवात्रैलोक्यात्मानंवैश्वानरमुपासीतेतिपक्षद्वयमुपन्यस्तं एतच्चकृताकृतंवैकल्पिकंनतुसमुच्चितं तात्पर्यमाह वैश्वानरःसर्वमिदमिति प्रपेदेप्रतिपत्तव्यमित्यर्थः ॥ २७ ॥ यस्त्वेतमेवंप्रादेशमात्रमभिविमानमात्मानंवैश्वानरमुपास्तेससर्वेषुलोकेषुसर्वेषुभूतेषुसर्वेष्वात्मस्वन्नमत्तीत्यस्याःश्रुतेरर्थमाह प्रादेशेति हृदिनाभ्या

दानंहिभूताभयदक्षिणायाःसर्वाणिदानान्यधितिष्ठतीह॥ तीक्ष्णांतनुंयःप्रथमंजहातिसोनंत्यमाप्नोत्यभयंप्रजाभ्यः॥ २६॥ उत्तानआस्येनहविर्जुहोतिलोकस्यनाभिर्जगतःप्रतिष्ठा ॥ तस्यांगमंगानिकृताकृतंचवैश्वानरःसर्वमिदंप्रपेदे॥ २७॥ प्रादेशमात्रेहृदिनिःसृतंयत्तस्मिन्प्राणानात्मयाजीजुहोति ॥ तस्याग्निहोत्रंहुतमात्मसंस्थंसर्वेषुलोकेषुसदेवकेषु॥ २८॥ देवंत्रिधातुंत्रिवृतंसुपर्णंयेविद्युरग्र्यांपरमात्मतांच॥ तेसर्वलोकेषुमहीयमानादेवाःसमर्त्याःसुकृतंवदंति॥ ॥ २९॥ वेदांश्चवेद्यंतुविधिंचकृत्स्नमथोनिरुक्तंपरमार्थतांच ॥ सर्वंशरीरात्मनियःप्रवेदतस्यैवदेवाःस्पृहयंतिनित्यं॥ ३० ॥

दिहृदयपर्यंतेदेशेप्रादेशसंमितेनिःसृतमाविर्भूतमितिश्रौतस्यप्रादेशमात्रपदस्यार्थः तस्मिंश्चिन्मात्रेप्राणोपलक्षितंकृत्स्नंप्रपंचंआत्मयाजीयोगीजुहोतिप्रविलापयतियस्तस्याग्निहोत्रंप्राणाग्निहोत्रमात्मसंस्थंदेहस्थितंहृदयंगार्हपत्यइत्यादिनाउक्तप्रकारंसर्वेषुलोकेषुहुतंभवति तस्यसर्वात्मकत्वात्तेनयदवदानंगृहीतंतेनावदानेनसर्वंब्रह्मांडंतृप्यतीत्यर्थः तद्यद्भक्तंप्रथममागच्छेदित्यादिनायंथेनश्रुतौचैतदुपपादितं ॥ ॥ २८ ॥ एवंप्रणवमात्रासुप्रथममकारार्थंवैश्वानरमुपासीनायेतेदेवंत्रिधातुंद्योतमानंसूक्ष्मतेजोबन्नात्मकंसूत्रात्मानुकारार्थंविद्युः तथात्रिवृतंत्रिभिर्गुणैर्वृतंसुपर्णंईश्वरंमायोपाधिमकारार्थमग्र्यांसूक्ष्मतमांपरमोनिरुपाधिरात्माप्रत्यक्रूपंतद्भावंचविद्युः अतएवतेषांसुकृतंदेवादयोवदंतिप्रशंसंति व्रजंतीतिपाठेसुकृतंब्रह्मानंदं यद्वैतत्सुकृतंरसोवैसइतिश्रुतेः ॥ २९ ॥ विद्याफलमाह वेदानिति वेद्यंवियदादिविधिकर्मकांडं निरुक्तंशब्दैकगम्यंपरलोकादि परमार्थतांसत्यस्वभावतांचात्मनः एतत्सर्वंशरीरात्मनिप्रत्यग्रूपेएवास्तीतियोवेदतस्यतमेवसर्वेश्वरंदेवाःसेवितुंस्पृहयंति ॥ ३० ॥

Digitized by Google